
Saksnr: 2020/73823-3
Saksbehandlar Øyvind Helland Oddekalv
Dato: 24.10.2021

Til: Yrkesopplæringsnemnda
Hovudutval for opplæring og kompetanse

Frå: Avdelingsdirektør for opplæring og kompetanse

Samarbeid mellom skule og arbeidsliv - løypemelding

Avdelingsdirektøren viser til vedtak i PS-sak 144/2020 i fylkestinget i desember 2020:

Vedtak

- 1. Fylkestinget er positiv til vidareutvikling av samarbeid mellom vidaregåande opplæring, næringsliv og kommunar. Utvalet viser m.a. til Bømloprosjektet, Årdal vg.skule og samarbeidsprosjektet i Nordhordland.*
- 2. Fylkestinget legg til grunn at ein opprettheld og vidareutviklar etablerte samarbeid, samt etablerar dialog og samarbeid med lokalt og regionalt næringsliv/kommunar ved etablering og oppgradering av arena og areal knytt til utdanningsprogram der dette har utviklingspotensiale. Målet er å styrka kompetanse, trygga arbeidslivstilknytning og arbeidslivserfaring for elev.*
- 3. Fylkestinget viser til verbalpunkt, VP 11 og ber om at det vert lagt fram ei sak for hovudutval for opplæring og kompetanse som viser korleis vidareutvikling av samarbeid om utstyr mellom dei vidaregåande skulane og næringsliv kan gjerast. Saka vert også lagt fram for hovudutval for næring.*
- 4. Fylkestinget ber om ei løypemelding til hovudutval for opplæring og kompetanse i løpet av november 2021 om utvikling og etablering av samarbeid omtala i punkt 2.*

Pkt. 3 vart svart ut gjennom PS-sak til yrkesopplæringsnemnda og til hovudutval for opplæring og kompetanse i mai 2021. Dette notatet tar for seg pkt. 2 (og 4) i vedtaket og omtalar ulike formar for samarbeid mellom dei vidaregåande skulane og arbeidslivet i fylket.

Generelt

I *Mål og strategiar for vidaregåande opplæring i Vestland fylkeskommune 2021-2025*, som vart vedtatt i fylkestinget i desember 2020, blir det slått fast i formålet at vidaregåande opplæring i Vestland fylkeskommune skal fornye og forbetre for å auke gjennomføringa. I mål 3 i denne temaplanen er det trekt fram at arbeidslivet er ein sentral læringsarena for å gi elevane kompetanse som arbeidslivet etterspør, og at kjennskap til arbeidslivet i tillegg vil lette overgangen frå opplæring til arbeidsliv. For å nå desse måla er godt samarbeid mellom vidaregåande skule og arbeidslivet ein føresetnad. I Vestland fylkeskommune er det 46 vidaregåande skular med eigenart og ulike tradisjonar, godt forankra i lokalt samarbeid med næringsliv, kommunar og frivillige organisasjonar. Det er avgjerande at den enkelte skule tar utgangspunkt i dette når ein skal vidareutvikle samarbeidet med arbeidslivet. Uavhengig av på kva måte ein vel å samarbeide på lokalt, må eit mål vere at dei vidaregåande skulane og arbeidslivet kjem endå tettare og på den måten kan gjere vegen for elevane ut i arbeidslivet tryggare og sikre at fleire får læreplass og oppnår sluttkompetanse, og på den måten fullfører vidaregåande opplæring. Det viser seg i stor grad at elevane knyter kontaktar med arbeidslivet i utplasseringsperiodane, og på den måten inngår intensjonsavtale om lærekontrakt og sikrar det vidare opplæringsløpet som lærling i bedrift. Slik får ein til gode overgangar som er avgjerande for å sikre fullføringa av opplæringsløpet.

Yrkesfagleg fordjuping og læreplassrekneskap

Det grunnleggjande elementet i samarbeidet mellom skule og arbeidsliv er samarbeidet om *yrkesfagleg fordjuping* (YFF). YFF skal gje elevane moglegheit til å prøve ut ulike lærefag som grunnlag for det endelege valet av lærefag. I samarbeidet om YFF kan både bedrifter og kommunar vere med å definere innhaldet i opplæringa, i tett samarbeid med faglærar og skule. Dei ulike skulane og dei ulike faga organiserer YFF svært ulikt, både når det gjeld lengd på utplasseringsbolkane og det konkrete innhaldet. Dette er forankra mellom skulane og samarbeidspartane over tid og byggjer på lokale føresetnader og erfaringar.

Vestland fylkeskommune har no innført bruk av læreplassrekneskapen (LPR) på alle dei vidaregåande skulane, som verktøy for å organisere og dokumentere utplasseringa til elevane. LPR vart utvikla i prosjektet «*Auka fullføring - fleire ut i lære*» (2019) og er vidareutvikla og profesjonalisert i samarbeid med VIGO IKS og er no ein del av VIGO Skole. Her har skulane full oversikt over utplasseringsperiodane til elevane, frå Vg1 til læreplass. Bedriftsnettverket til skulane, som gjerne før var lokalt hos den enkelte faglærar, er no òg samla i LPR. God bruk av LPR styrkjer kunnskapsgrunnlaget til skuleeigar og gjer det enkelt for rektor, avdelingsleiar og lærar å ha systematisk internkontroll over eigne elevar og deira veg mot læreplass. Optimal bruk av LPR vil i tillegg gjere det mogleg å tidleg identifisere, kartleggje og lage oppfølgingsplan for dei som vil ha vanskar med å skaffe seg læreplass.

Årshjul

God dialog med sentrale samarbeidsaktørar er viktig ved utvikling av opplæringstilbod og samarbeid med arbeidslivet om bruk av areal, utstys- og maskinpark. Avdelingsdirektøren har etablert årshjul med faste møtepunkt med opplæringskontor og større lærebedrifter for å diskutere tilbod og korleis møte arbeidslivet sitt behov for kompetanse og arbeidskraft. Vidare er dialog mellom fylkeskommunen og regionale kompetanseforum og regionråd berande for å løfte opp mogelegheiter for samarbeid og utvikling av tilbod. Tilbod som krev utstrekt samarbeid mellom skule og arbeidsliv om bruk av areal, utstys- og maskinpark krev ytterlegare prosessar for å lukkast. Her er det naudsynt at skule, arbeidsliv og skuleeigar har ein kontinuerleg dialog for å sikre føreseielege rammer for og kvalitet i opplæringa.

Døme

I det vidare vil ulike døme vise korleis skular og lokalt arbeidsliv samarbeider tett for å etablere og vidareutvikle tilbod som har høg grad av opplæringa ute i bedrift. I mange tilfelle blir òg delar av programfaga gjennomført på denne måten. I alle desse døma er det stor grad av samarbeid om både areal, utstys- og maskinpark.

1. *Naturbruk, Bømlo*: Nye Bømlo vgs. skal starte opp utdanningsprogram for naturbruk hausten 2022 og Vg2 akvakultur hausten 2023. Rom- og funksjonsprogrammet for nye Bømlo vgs. slår fast at opplæringa i Vg2 akvakultur skal gjennomførast «i fullskala ute på oppdrettsanlegg for VG2». Løysinga har vore å inngå ein forpliktande samarbeidsavtale med ein lokal havbruksaktør, og i samarbeid har ein søkt om eit undervisningsløyve (opplæringskonsesjon). Denne søknaden blir no behandla av Fiskeridirektoratet. På denne måten får ein oppretta eit nytt utdanningsprogram i tett samarbeid med lokalt næringsliv, og med minimal trong for investeringar på skulen. I samband med samanslåinga av dei vidaregåande skulane på Bømlo til nye Bømlo vgs. vart det òg starta eit prosjekt som har som overordna mål å styrkje samarbeidet mellom næringsliv og skule slik at opplæring som krev kostbare investeringar i verkstader og bygg innan yrkesfag kan gjennomførast ute i bedrift. Opprettinga av naturbruk er berre eit av fleire døme som kunne vore vist til i samband med pilotprosjektet på Bømlo.
2. *Gloppen-modellen*: Då Firda vgs. starta opp ein klasse innan helsefag for flyktningar i 2013 var tett og forpliktande samarbeid mellom kommune, fylkeskommune og NAV ein føresetnad. Aukande arbeidsløyse innan gruppa samtidig som arbeidslivet stilte krav til formell kompetanse, og etterspurnaden etter faglært arbeidskraft auka, var bakgrunnen for at ein starta opp eit slikt tilbod. Ein kombinasjon med tre dagar praksis og to dagar teori gjennom heile det treårige opplæringsløpet, for å sikre kandidatane fagbrev på kortast mogleg tid, er grunnidéen i modellen. Etterspurnaden etter faglærde helsearbeidarar er ikkje blitt mindre, så modellen er framleis relevant og gir gode resultat. Gloppen-modellen òg har blitt vidareutvikla og overført til fleire skular og andre lærefag. Modellen er eit godt døme der kommunal sektor er opplæringsarenaen, og der offentlege aktørar samarbeider tett.
3. *Naturbruk, Austrheim*: I arbeidet med opplæringstilbodet for skuleåret 2021/2022 spelte Austrheim vgs. inn ønskje om å opprette Vg1 naturbruk, og Vg2 akvakultur frå skuleåret 2022/2023. Med bakgrunn i tett kontakt med lokale havbruksaktørar meiner skulen at det er stort potensiale for læreplassar i næringa. Opplæringa er tenkt organisert på tradisjonelt vis på Vg1, og at ein har ein vekslingsmodell på Vg2 der både YFF og større delar av programfaga blir gjennomført som praksis i bedrift på oppdrettsanlegg. Skulen foreslår ei slik løysing etter erfaringane dei skaffa seg i samarbeidsprosjektet i Nordhordland, der elevane på Vg2 byggteknikk hadde utvida utplassering og gjennomførte større delar av programfag i bedrift. Tilbakemeldingar frå elevar, lærarar og skuleleiing og samarbeidsbedriftene var udelt positive i dette prosjektet. Initiativet vart støtta av Kompetanseforum Nordhordland og avdelingsdirektør opplæring og kompetanse var i utgangspunktet positiv til slikt samarbeid mellom skule og arbeidsliv. Tilbodet vart ikkje tilrådd oppretta sidan det ikkje var tilstrekkeleg utgreidd og viste til at det må liggje konkrete og forpliktande avtalar til grunn for å kunne starte opp eit slikt tilbod. Austrheim vgs. jobbar vidare med å skape grunnlag for å opprette eit slikt tilbod.
4. *Vg2 klima, energi og miljø (KEM), Åsane*: Innføringa av fagfornyinga har m.a. medført at det er nye læreplanar på dei ulike utdanningsprogramma og faga. Før fagfornyinga var røyrlleggar ein del av Vg2 KEM, medan det no er eit eige programområde, med trong for eige spesialverkstad. På Åsane vgs. har det ført til større press på

verkstadene dei har på utdanningsprogrammet bygg- og anleggsteknikk, og for å løyse utfordringane har dei inngått eit samarbeid med Opplæringskontoret for blekkslagarfaget på Vestlandet (Bergen Kopper- og Blikkenslagerlaug). Det er oppretta ein eigen Vg2 KEM-klasse for dei som ønskjer blekkslagarfaget der dei får den praktiske opplæringa i regi av opplæringskontoret med lærekrefter frå laugsbedriftene.

Skulle dette vore gjennomført på skulen hadde det medført store investeringar i utstyr. No har heller skulen inngått ein avtale med opplæringskontoret og betalar for at fagpersonar frå medlemsbedriftene gjennomfører den praktiske opplæringa. Dette blir gjennomført i tett samarbeid med avdelingsleiar for bygg- og anleggsteknikk på Åsane vgs. som har ansvaret for at opplæringa skjer i tråd med regleverket. Ikkje minst er det viktig å ha ein tett dialog om evalueringa av elevane si læring.

Oppsummering

Samarbeidet om YFF er grunnsteinen i samarbeidet mellom skule og arbeidsliv, og innføringa av LPR har styrkt kunnskapsgrunnlaget for skuleeigar og gjort det lettare for skulen å ha oversikt over elvane sin veg mot læreplass.

Denne løypemeldinga viser til gode døme på modellar for samarbeid mellom dei vidaregåande skulane og ulike delar av arbeids- og næringsliv, og kva som er viktig for å styrkje samarbeidet om både læringsareal og utstyr innan fag- og yrkesopplæringa. Avdelingsdirektøren er generelt positiv til slikt samarbeid mellom skule og arbeidsliv, ikkje minst til samarbeid som prøver ut nye læringsarenaer og samarbeid om utstyr. Dette fører til auka motivasjon og gir elevane ein sterkare tilknytning til arbeidslivet, noko som òg kan auke gjennomføringa. Erfaringa er òg at det er i utplasseringsperiodane elevane knyter kontaktar som fører til intensjonsavtale om læreplass. Det er viktig at dei formelle rammene er på plass i forkant, m.a. med skriftlege og forpliktande avtaler, slik at skuleeigar kan vere sikker på at elevane får opplæring etter læreplan og at opplæringa er garantert og føreseieleg over tid.